

Miloje

Tyra Teodora Tronstad

Det er sommer og kokvarmt den dagen jeg føder en unge. Hun er liten og rynkete og når jeg tar henne med hjem fra sykehuset, er det som å få med seg et romvesen hjem. Jeg er tjueto år og vet ingenting om slike som henne. Men hver gang jeg ser på henne, går alle vindmøllene i hjertet rundt samtidig. Jeg vil ha henne inntil meg. Jeg vil se henne inn i øynene. Jeg vil holde den lille kroppen tett inntil brystet mitt. Det er alt jeg vil.

Og så, helt plutselig, smiler hun til meg for aller første gang.

Jeg skriver ned datoen.

Det skyller en varmebølge inn over den sørlige delen av Europa denne sommeren, ungen min har begynt å smile, og noen dager senere kommer nyhetene og jeg klarer ikke å skru av, klarer ikke å holde det på avstand som med mange andre nyheter, husker at jeg tenker: kanskje det er det at jeg har et nyfødt barn som gjør meg så skjør?

For jeg ser jo alt sammen for meg.

Et sted utenfor Srebrenica er en gruppe soldater i ferd med å samles til et morgenmøte. De er ganske unge, de har trent og blitt sterke. De har kartene i hodet, de vet hvilke ordre som snart kommer til å gjelde. De har snakket om det lenge, først var det bare rykter, men nå på morgenen, på den store plassen der de alle samles, blir det sagt rett ut.

Dere skal først skille mennene fra kvinnene.

Mennene skal dere føre inn i den lille landsbyen på kartet over her. Den der.

Så skal dere skyte alle.

Dere skal skyte alle menn over tolv år.

Det er beskjeden. Det er fortsatt noen timer igjen til de skal gå. En leser stille et gammelt brev, en pusser skoene, en slikker sakte en smeltet sjokolade ut av papiret. Så reiser de seg, forlater brakkene, begir seg oppover åsen. Ingen kjølig vind svaler hodene.

Atten år senere er ungen min blitt voksen. Hun er så pen nå, men blir flau hvis jeg sier det. I begynnelsen av juli tar hun med seg en gutt hjem. Hun har ikke snakket om ham før han plutselig står der, han er høy, øyebrynene går i vennlig bue over øyene, han ser snill ut. Han heter Miloje, og han blir hos oss i flere uker, han har sommerjobb i byen og det er langt hjem. Det er egentlig ikke plass, vi bor trangt som så mange andre byfolk og Miloje og Maria sover på gulvet i stua. Når vi er sammen, tar jeg meg i å

lytte etter hvordan de snakker sammen, prøver liksom å lytte meg fram til hvem de er, om det de har nå kommer til å vare. Jeg håper det vil vare.

– Det er i dag, sier jeg til Maria en morgen. – Jeg har skrevet det opp. Den dagen du smilte for første gang. Det står her, i dagboka! Se!

Jeg sier det mens vi drikker kaffe, jeg viser fram den fillete, gamle skriveboka. Maria ser fjernt på meg, jeg tror hun har tankene et annet sted, kanskje hun også er litt flau over at jeg tar fram ei bok som dette.

– Det er noe jeg må si, sier Miloje til meg. – Som jeg trenger at du vet. Det har noe med den datoen å gjøre. I dag. Denne dagen.

Jeg ser at Maria nikker. Jeg skjønner at det han skal si er kjent for henne. At de har forberedt seg. Det striregner ute. Jeg vet ikke hva som kommer, burde jeg vite det?

– Du vet, den sommeren, sier Miloje. – Det var en massakre i Srebrenica den sommeren. Faren min var der. Han var med på det. Han måtte sitte inne for det noen år senere.

Jeg fikler med boka. Ser, på datoen, på alt som minner meg sånn om Marias første, varme uker i livet. Den bosniske byen, og min egen, nyfødte unge. To ting som henger sammen, som visst for alltid skal henge sammen.

Datteren min holder Miloje i hånda, de sitter på hver sin stol, men jeg kan se at han lener seg over mot henne. Hun holder hardt fast, hun slipper ikke taket.

– Jeg ville bare at du skulle vite det, sier han. – Vi har ikke kontakt lenger, faren min og jeg. Men det var han. Han var der.

Jeg får så lyst til å legge vekk hele notatboka, gjemme den. Aldri se den igjen. Den er så selvopptatt, jeg ser det plutselig.

– Da mora mi fikk vite det, at faren min hadde vært der, at han hadde vært med på å skyte de folka, bytta hun navn på meg, sa han. – Det var da jeg begynte å hete Miloje.

– Hvorfor det, svarer jeg, for jeg vet ikke hva annet jeg skal svare, annet enn å bare følge ham dit han vil. – Hvorfor måtte du bytte navn?

– Det betyr visst Guds nåde eller noe sånt, svarer Miloje.

Ute regner det kraftig, det begynner å bli kveld. Jeg vet de har planer. Jeg er glad for at de har planer.

– Vi må dra snart, sier Maria fort. Det er fest hos en venninne av meg. Og du må være med, Miloje. Folka venter på oss.

Jeg ser hvordan de to liksom faller enda tyngre inn mot hverandre, tar hverandre inn.

– Dra ut, sier jeg. – Det er klart dere skal på fest.

Så i dette regnet, i denne kjærlighetens første sommer, gjør de seg klare til å dra ut. De skal helt sikkert drikke, kanskje for mye, drikker ikke alle for mye når de er atten? Jeg ser for meg en leilighet full av mennesker, ser for meg hvor tett det kommer til å være, musikken så høy at naboene banker i veggene.

– Ring hvis jeg skal hente dere, sier jeg, for det er det eneste jeg klarer å si til dem, det eneste jeg klarer å by på. En bil, i natta, det er nesten mindre enn ingenting.

– Takk for at du fortalte det, sier jeg til Miljoe når de står ved døra.

– Det må være vanskelig for deg. Og for moren din, og for mange.

– Mamma sa det til meg en gang, det med navnet, sier han. – Hun sier at jeg måtte hete Miloje fordi nåde er det eneste vi har. At noen, kanskje Gud, jeg vet ikke, sier til oss at vi skal køyra på. At vi skal fortsette å være her, liksom. Fortsette å være mennesker.

Og jeg blir så overrumplet av ham, av alvorret han sier det med, at han sier køyra på, at han finner et sånt ord for det.

Så stikker de ut i gata. De to, tett i tett, i det pøsende regnet, på vei til den tette flokken av folk de regner som sine. Og jeg tenker at jeg håper at festen varer hele natta. Og at de ikke skrur ned den musikken, men lar den dundre på, at de ikke skrur ned før en nabo kommer og gjør det for dem. Ikke før noen sier at nå, nå, skal dere hjem.

Og at de bare tusler hjemover etter det.

Klissvåte, glade.

Tyra Teodora Tronstad (f. 1972) er forfatter. Hun debuterte i 2007 med dikt-samlingen «Mandag morgen står de døde i kø», og har de siste årene skrevet en rekke bøker for barn og ungdom. Den siste utgivelsen var romanen «Mørket kommer innenfra», Aschehoug 2016. Hun er fra Koppang i Stor-Elvdal, bosatt i Oslo.